

Recht als maatwerk : over micro, klein en groot en over alles daartussenin

Frank Hellemans⁽¹⁾

Als we samen op een foto staan, zegt mijn lieve echtgenote wel eens dat ze zich 'klein' voelt. Toch meet ze amper enkele centimeters minder dan onze wereldkampioene wielrennen, Lotte Kopecky. En in vergelijking met Lotte voel ik me dan weer behoorlijk klein. Dit maar om te zeggen dat 'klein' of 'groot' bovenal relatieve begrippen zijn. Dat is bij uitstek ook zo in het vennootschaps- en ondernemingsrecht. Tezelfdertijd kan men niet om de vaststelling heen dat de wetgever steeds vaker regels 'op maat' ontwikkelt waarbij de grootte van een vennootschap of onderneming wel degelijk van bijzonder belang is.

De nieuwe groottecriteria voor micro- en kleine vennootschappen en voor groepen van beperkte omvang bieden een mooie toepassing van zowel de relativiteit als het belang van grootte.

Concreet heeft de wet van 27 maart 2024⁽²⁾ twee van de drie criteria die worden gebruikt om (groepen van) vennootschappen van elkaar te onderscheiden, opgetrokken. Meer precies werd

- voor kleine vennootschappen het criterium jaaromzet (excl. BTW) verhoogd van 9 naar 11,25 miljoen euro en het criterium balanstotaal van 4,5 naar 6 miljoen euro, terwijl het criterium van het jaargemiddelde van het aantal werknemers ongewijzigd blijft op 50 (nieuw art. 1:24, § 1 WVV);
- voor microvennootschappen het criterium jaaromzet (excl. BTW) verhoogd van 700.000 naar 900.000 euro en het criterium balanstotaal van 350.000 naar 450.000 euro, terwijl het criterium van het jaargemiddelde van het aantal werknemers ongewijzigd blijft op 10 (nieuw art. 1:25, § 1 WVV);

- voor groepen van beperkte omvang het criterium jaaromzet (excl. BTW) verhoogd van 34 naar 42,5 miljoen euro en het criterium balanstotaal van 17 naar 21,25 miljoen euro, terwijl ook hier het criterium van het jaargemiddelde van het aantal werknemers ongewijzigd blijft op 250 (nieuw art. 1:26, § 1 WVV).

De onderliggende reden voor het optrekken van deze criteria ligt voor de hand : de voorgaande aanpassing dateerde reeds van 2015, zodat het hoog tijd werd om de criteria aan te passen in het licht van de tussengekomen inflatie. Die bedroeg over de betrokken periode in de Europese Unie ruim 27 %. Middels de Gedelegeerde Richtlijn van 17 oktober 2023⁽³⁾ heeft de Europese Commissie de criteria vervat in de Jaarrekeningrichtlijn⁽⁴⁾ verhoogd en heeft zij aldus de basis gelegd voor de nieuwe Belgische wetgeving.

Concreet kwalificeert een vennootschap(sgroep) als klein, micro of groep van beperkte omvang zolang zij geen of slechts één van de drie criteria overschrijdt. Wordt meer dan één criterium overschreden (of niet meer overschreden), dan heeft dit slechts gevolgen wanneer dit zich gedurende twee achtereenvolgende boekjaren voordoet. In dat geval gaan de gevolgen in *“vanaf het boekjaar dat volgt op het boekjaar gedurende hetwelk meer dan één van de criteria voor de tweede keer werden overschreden of niet meer werden overschreden”*⁽⁵⁾. Deze regeling vormt een toepassing van het consistentiebeginsel dat beoogt te voorkomen dat een eenmalige overschrijding (of omgekeerd, een eenmalige niet-overschrijding) het verlies van het statuut van klein, micro of groep van beperkte omvang zou veroorzaken.

* Persoonlijke stellingname van de auteur.

1. Hoofddocent Rechtsfaculteit KU Leuven, advocaat.

2. Zie de artikelen 147 tot 149 juncto artikel 170 van de wet houdende bepalingen inzake digitalisering van justitie en diverse bepalingen Ibis, *BS* 29 maart 2024, erratum *BS* 4 april 2024. Dezelfde wet wijzigt ook de groottecriteria voor verenigingen en stichtingen, waar we in dit editoriaal niet op ingaan.

3. Gedelegeerde Richtlijn (EU) 2023/2775 van 17 oktober 2023, *Pb.L.* 21 december 2023.

4. Zie art. 3 van de Jaarrekeningrichtlijn (Richtlijn 2013/34/EU) van 26 juni 2013.

5. Zie art. 1:24, § 2 WVV, dat ook geldt voor de afbakening van de begrippen microvennootschap en groep van beperkte omvang.

Bij de invoering van de verhoogde criteria rees de vraag of en, zo ja, hoe het consistentiebeginsel moet worden toegepast. Op dit punt bevatte de wet van 27 maart 2024 immers geen enkele aanwijzing, doch een wetswijziging door de wet van 15 mei 2024⁽⁶⁾ creëert ter zake meer duidelijkheid : zo is er nu een overgangsregeling waarbij het consistentiebeginsel “voor één keer niet van toepassing is op de jaarrekeningen afgesloten voor de opstelling en de openbaarmaking van de jaarrekeningen die de ondernemingen afsluiten na 31 december 2023”. Bijkomend wordt gepreciseerd dat “voor die afsluiting”, zijnde voor de jaarrekeningen afgesloten na 31 december 2023, enkel rekening wordt gehouden met de nieuwe, verhoogde criteria. Met deze overgangsregeling sluit de nieuwe Belgische regeling ook beter aan bij de Gedelegeerde Richtlijn die de lidstaten verplicht om de nieuwe bepalingen toe te passen voor “boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2024”.

Terecht heeft de Commissie voor Boekhoudkundige Normen erop gewezen dat vennootschappen die geopteerd hebben voor een gebroken boekjaar, m.a.w. vennootschappen die hun boekjaar afsluiten op een andere datum dan 31 december, de nieuwe groottecriteria kunnen toepassen vanaf hun eerste afsluitingsdatum in 2024, bv. op 31 maart 2024⁽⁷⁾. Vennootschappen die hun boekjaar afsluiten per 31 december, zullen de nieuwe criteria daarentegen ‘slechts’ kunnen toepassen voor het boekjaar afgesloten per 31 december 2024.

Het eenmalig buiten werking stellen van het consistentiebeginsel heeft derhalve tot gevolg dat vennootschappen zich voor het eerste boekjaar afgesloten na 31 december 2023 moeten ‘herijken’, dit (louter) op basis van hun cijfers van het nieuwe boekjaar. Wanneer een vennootschap voor haar boekjaar afgesloten in 2024 kwalificeert als klein ingevolge de nieuwe criteria, dan zal dit ook gevolgen hebben voor het tweede navolgende boekjaar zijnde het boekjaar dat in 2025 afsluit. Immers, zelfs indien de betrokken vennootschap in 2025 meer dan één criterium zou overschrijden, zal zij, omdat zij in 2024 als klein kwalificeerde, nog steeds als klein worden beschouwd ingevolge het consistentiebeginsel dat voor het boekjaar afgesloten in 2025 opnieuw ten volle van toepassing zal zijn (en waarbij men de nieuwe, verhoogde criteria zal toepassen op de boekjaren afgesloten in 2023 en 2024). Een dergelijke vennootschap zal derhalve slechts ten vroegste in 2027 opnieuw groot worden, met name indien zij

zowel in 2025 als in 2026 meer dan één groottecriterium heeft overschreden. *Mutatis mutandis* geldt hetzelfde voor de microvennootschappen en voor de groepen van beperkte omvang.

Meteen is duidelijk - en hiermee keer ik terug naar mijn uitgangspunt - hoe relatief micro, klein of groot is. Overigens mag worden opgemerkt dat de wetgever bij de verhoging van de criteria voor een kleine vennootschap slechts zeer beperkt gebruik heeft gemaakt van de ruimte die de Jaarrekeningrichtlijn hem laat. Onder de verhoogde criteria van de Jaarrekeningrichtlijn kon het criterium balanstotaal immers worden opgetrokken tot 7,5 miljoen euro en het criterium jaaromzet tot 15 miljoen euro, terwijl de wetgever de betrokken criteria slechts optrok tot 6 miljoen euro respectievelijk 11,25 miljoen euro.

Deze keuze van de wetgever is geen toeval : de kwalificatie van een vennootschap als klein heeft naast diverse vennootschapsrechtelijke ook fiscale gevolgen. Zo kunnen enkel kleine vennootschappen het verlaagde tarief in de vennootschapsbelasting genieten, een liquidatiereserve opbouwen of de VVPRbis-regeling toepassen.

Opmerkelijk is verder dat het belang van de grootte van een onderneming ook steeds meer zijn weg vindt in het Wetboek van economisch recht (dit overigens vaak onder Europese impuls), waarbij de grootte van een onderneming telkens op basis van verschillende criteria wordt bepaald. De recent nieuw ingevoerde bijzondere procedure voor de openbare gerechtelijke reorganisatie door een collectief akkoord van grote ondernemingen⁽⁸⁾ vormt hier een goed voorbeeld van.

Als we de beleidsverklaring van Ursula von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie, mogen geloven, dan zal tijdens haar komende ambtsperiode worden nagegaan “of de bestaande regelgeving die van toepassing is op grote ondernemingen te belastend of onevenredig is of een belemmering vormt voor de ontwikkeling van hun concurrentievermogen”.

Ik ben benieuwd of dit effectief zal gebeuren. Intussen knipoog ik naar mijn echtgenote dat ze zich geen zorgen moet maken omdat ze enkele centimeters kleiner is dan onze inmiddels reeds tweevoudige wereldkampioene. Ook in toepassing van het consistentiebeginsel kwalificeert deze laatste zich met ingang van 2025 immers ontegensprekelijk als groot.

6. Zie art. 145 van de wet van 15 mei 2024 houdende bepalingen inzake digitalisering van justitie en diverse bepalingen II, BS 28 mei 2024.

7. CBN-advies 2024/07 van 11 september 2024 inzake “Gevolgen verbodiging groottecriteria voor vennootschappen”.

8. Zie de artikelen XX.83/1 e.v. van het Wetboek van economisch recht zoals ingevoerd door de wet van 7 juni 2023.